

DINAMIKA HEROJSTVA I RADA: ANALIZA PANDEMIJSKOGA MEDIJSKOG DISKURSA O MEDICINSKIM RADNICIMA KLINIČKE BOLNICE DUBRAVA

DOI: 10.17234/SEC.35.9
Prethodno priopćenje
Prilježeno: 6. 4. 2023.
Prihvaćeno: 31. 10. 2023.

MATEA KORDA

Studentica diplomskog studija
Nationalism Studies Programme
Central European University
Beč / Vienna, Austrija / Austria
korda.matea@gmail.com
korda_matea@student.ceu.edu
 orcid.org/0009-0005-8875-3078

DUŠKO PETROVIĆ

Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet /
University of Zagreb, Faculty of Humanities
and Social Sciences
Ivana Lučića 3
HR-10000 Zagreb, Hrvatska / Croatia
dupetrov@ffzg.hr
 orcid.org/0009-0008-4549-0951

Ovaj rad nalazi se u otvorenom pristupu i može se distribuirati u skladu s odredbama licencije CC BY-NC-ND 4.0 HR

Rad¹ se bavi javnim (medijskim) reprezentacijama medicinskih radnika u pandemiji virusa COVID-19 na primjeru Kliničke bolnice Dubrava u Zagrebu. Autori analiziraju reprezentacije tijekom protesta medicinskih radnika, u kojima se moglo identificirati nadmetanje dvaju javnih diskursa – herojskoga diskursa, koji se često koristi ratnom metaforikom, i diskursa o radnim i materijalnim uvjetima. Usto, analiziraju medijsko izvještavanje o tzv. tulumu u KB-u Dubrava kao momentu pada heroja i raspuštanja herojskoga diskursa. Analiza pokazuje kako medijsko izvještavanje, sa svojim fokusom na heroizaciju radnika i pacijente kao žrtve nebrige medicinskih radnika, zanemaruje diskurs koji se kritički osvrće na radne i materijalne uvjete medicinskih radnika u pandemiji virusa COVID-19, ali i u zdravstvenom sustavu općenito. Teorijsko-metodološka polazišta rada su internetska dijakronijska etnografija i kritička analiza diskursa te antropologija medija i studije heroizma.

Ključne riječi: *heroj, herojski diskurs, medicinski radnik, pandemija virusa COVID-19, KB Dubrava, mediji, internetska etnografija*

¹ Ovaj rad sufinancirala je Hrvatska zaklada za znanost projektom *Europski režim iregulariziranih migracija na periferiji EU: od etnografije do pojmovnika* (IP-2019-04-6642).

Pojava virusa COVID-19² krajem 2019. godine i njegovo globalno širenje tijekom 2020. godine izazvalo je promjene u svakodnevici bez presedana u bližoj povijesti. Takozvano "novo normalno", koje je bilo kreirano epidemiološkim mjerama za ograničenje širenja zaraze virusom, temeljito je izmijenilo svakodnevicu i tijekom razvoja uvjetovalo da pandemija postane svakodnevicom. Budući da je globalno broj pozitivnih na koronavirus kroz 2020. godinu eksponencijalno rastao, kao i broj umrlih, uz učestalu nemogućnost kvalitetnoga odgovora zdravstvenih ustanova na tekuće zahtjeve pandemije, u javnim se diskursima ovi događaji, odnosno sama pandemija, počinju interpretirati metaforom rata. To je bilo posebno vidljivo u medijskoj reprezentaciji pandemije, napose u tekstovima koji su se direktno bavili zdravstvenim sustavima i ulogom medicinskih radnika tijekom pandemije. U njima su medicinski radnici portretirani kao ključni akteri i heroji, ratnici.³ Tako su bolnički instrumenti i sredstva zaštite – respiratori i maske za lice, te ostanak kod kuće i poštivanje epidemioloških mjera, postali sredstva borbe protiv nevidljivoga neprijatelja (usp. Pennella i Ragonese 2020:171). No, ratna metaforika nije samo lingvistički mehanizam zamjene jednoga termina drugim, već i način proizvodnje novih značenja i upravljanja ponašanjem (Sontag 1978 prema Pennella i Ragonese 2020:171). Ona je uspješan prenositelj značenja koji za sobom povlači dihotomiju "mi – oni", "dobri – loši", u kojoj etička kompleksnost izostaje. U tom kontekstu, svrha je svakoga političkoga djelovanja pobjeda nad neprijateljem, a od svih se kritika zazire (Wagener 2020:576). Albin Wagener nadalje navodi kako su politički akteri na globalnoj razini usporedili pandemiju s ratom, koristeći se takvom retorikom kako bi opravdali svoje ekonomske i političke odluke te aktivnosti (Wagener 2020:576). Pozivajući se na Flusberga et al., pritom reflektirajući i ideje Susan Sontag, Wagener dalje navodi kako se ratna metaforika koristi kako bi se zadobila pozornost i izazvale emocionalne reakcije te tako pridobilo populaciju da zauzme specifičan stav i formira mišljenja o širokom spektru društvenih

---

² Službeni termini su SARS-Cov-19 (virus) i COVID-19 (sindrom respiratornoga sustava koji se razvija pod utjecajem virusa). U radu se, za jednostavnije čitanje, referiramo na COVID-19 budući da navedena distinkcija nije relevantna za rad.

³ Uporaba ratne metaforike i herojskoga diskursa u pandemiji COVID-a19 obrađuje se na primjerima Sjedinjenih Američkih Država, Kanade, Australije, Ujedinjenoga Kraljevstva i Italije (Lohmeyer i Taylor 2021; Mejia et al. 2021; Khan et al. 2021; Loretto et al. 2020; McCormick 2020; Hopkins 2021; Cox 2020; Mohammed et al. 2021). Efekti ovih metafora istraženi su u etnografiji jedne danske bolnice (Halberg et al. 2021) te u performativnoj autoetnografskoj poeziji jednoga brazilskog liječnika, profesora i znanstvenika (Raimondi 2020). Drugi radovi ne određuju ovu pojavu specifično u prostoru, već uporabu ratne metaforike i herojskoga diskursa smještaju kao gotovo globalni fenomen u pandemiji COVID-a19 (usp. Pennella i Ragonese 2020; Wagener 2020).

problema (Flusberg et al. 2018:9 prema Wagener 2020:576).

Ratna metaforika podrazumijeva pojavu heroja koji se tiho, ali neustrašivo bori protiv svojega strašnoga neprijatelja. Heroj je, prema Pennelli i Ragonese (2020:171–172), hrabra i izuzetno vrijedna osoba koja se suočava sa svim opasnostima unatoč riziku za vlastiti život. Jedan je od aspekata heroizacije i ukidanje individualnosti u zamjenu za dodijeljenu ulogu. Ta uloga odgovara na društvena očekivanja te definira odnose i ponašanja koja se od heroja u zajednici očekuju.

U kontekstu pandemije, Wagener (2020) detektira specifičan postdigitalni događaj u kojem su se radnici razdvojili na esencijalne i ne-esencijalne. Budući da nisu mogli svoje radne obveze prenijeti u digitalno okruženje, esencijalni se radnici, mahom nisko plaćeni radnici među kojima se nalaze i oni medicinski, počinju javno reprezentirati, barem privremeno, kao heroji, ratnici koji štite ostatak populacije od posljedica pandemije. Također, naziva ih herojima svakodnevice (*everyday heroes*) te upozorava na njihovu realnu poziciju žrtve u uvjetima pandemije. Koncept heroja dalje kritizira kao jeftin simbol za stvarne žrtve – esencijalni su radnici bili žrtve viđene kroz simboliku heroja, a oni ne-esencijalni bili su zaštićeni i ostavljeni na strani, tako stvarajući hijerarhiju žrtava (Wagener 2020:577–578). Svojevrsno društveno očekivanje da medicinski radnici obavljaju svoj posao unatoč svim rizicima za vrijeme pandemije, bilo je komplementarno opisanoj ratnoj i herojskoj metaforici.

Dok se Pennella i Ragonese (2020) referiraju primarno (no ne samo) na liječnike, a Wagener (2020) na sve esencijalne radnike, Mohammed et al. (2021) među rijetkim su autorima koji tematiziraju herojsku poziciju medicinskih sestara i tehničara. Medicinske sestre i tehničari, pa onda i medicinski radnici generalno, konceptualizirani su kao uzorni građani, ali i nužne žrtve u postizanju cilja. Etiketa heroja bila je nagrada za njihovu požrtvovnost. Medicinski radnici kolektivno su izdignuti na herojsku poziciju društvenim performansima pljeskanja u znak podrške, reklamnim programima i istupima predstavnika izvršne vlasti. Herojski diskurs, prema tome, nije bio neutralan izričaj podrške, već sredstvo stvaranja upravljanih, poslušnih tijela, sredstvo normalizacije izlaganja medicinskih radnika riziku, jačanja ideje uzornoga građanstva te očuvanja postojećih odnosa moći koji ograničavaju pregovaranje njihova radničkoga položaja i radnih uvjeta (usp. Mohammed et al. 2021). Medijski diskurs o medicinskim radnicima kao herojima ovu dinamiku dodatno učvršćuje, prikrivajući nepripremljenost vlasti da odgovori na probleme koji su se pojavljivali tijekom pandemije. Umjesto efikasnih rješenja za ograničenje i sprečavanje širenja epidemije, koristio se isprazni, naizgled osnažujući, herojski diskurs (Azadnajafabad 2020:3).

Rad⁴ se bavi javnim (medijskim) reprezentacijama medicinskih radnika u pandemiji

---

⁴ Dijelove rada Matea Korda je objavila 2021. godine u sklopu diplomskoga rada na dvopredmetnim studijima Antropologije i Etnologije i kulturne antropologije, pod mentorstvom

COVID-a 19 u hrvatskom kontekstu na primjeru Kliničke bolnice Dubrava u Zagrebu. U članku se analiziraju reprezentacije na dvama primjerima, odnosno događajima – prosvjedu medicinskih radnika KB-a Dubrava i tzv. tulumu zaposlenika u KB-u Dubrava. Kako bismo bolje kontekstualizirali analizu, razradu započinjemo presjekom medijskoga izvještavanja o medicinskim radnicima u Hrvatskoj za vrijeme pandemije. Na taj način prikazujemo na koji je način uspostavljena reprezentacija medicinskih radnika kroz herojski diskurs, da bismo to onda suprotstavili samom fokusu rada, analizi medijskoga diskursa o radnicima KB-a Dubrava, te prikazali dinamiku herojskoga diskursa i diskursa o radnim i materijalnim uvjetima.

Rad se temelji na široj analizi korpusa od 76 članaka s portala *Jutarnji list* iz perioda 14. veljače 2020. – 2. ožujka 2021. godine, grupiranih prema događajima, kronološki poredanim punktovima koji tako tematski agregirani stvaraju narative.⁵ U ovome se članku specifično koristimo 32-ma člancima iz perioda 14. veljače 2020. – 27. siječnja 2021. godine. Na primjeru medijske reprezentacije medicinskih radnika KB-a Dubrava u ovom radu detektiramo nadmetanje dvaju javnih diskursa – herojskoga diskursa i diskursa o radnim i materijalnim uvjetima. Naime, prilikom prosvjeda, medicinski radnici KB-a Dubrava jasno su izražavali nezadovoljstvo radnim uvjetima, plaćom zaposlenika i ulogom bolnice u zdravstvenom sustavu u vrijeme epidemije, time destabilizirajući javnu reprezentaciju zdravstvenoga sustava kao efikasnoga, pouzdanoga i kvalitetnoga u izvanrednim okolnostima. Kako bi se reprezentacija zdravstvenoga sustava održala, u medijima se koristio herojski diskurs, delegitimirajući prosvjede i apele medicinskih radnika za poboljšanje radnih uvjeta. Na drugom primjeru javne reprezentacije analiziramo medijski diskurs o tzv. *tulumu* u KB-u Dubrava, koji označava mjesto pada heroja i raspuštanje herojskoga diskursa kakvim je bio do tada. Taj zaokret bio je ujedno i izmjena fokusa prema pacijentima kao žrtvama pandemije, no ne i prema diskursu koji bi naglašavao važnost radnih i materijalnih uvjeta medicinskih radnika. U članku pokazujemo kako javni medijski diskurs sa svojim fokusom na heroizaciju radnika i pacijente kao

---

dr. sc. Tanje Bukovčan i dr. sc. Sanje Potkonjak. Dijelove rada Korda je predstavila na dvjema konferencijama 2022. godine: izlaganje na O1Culture: Digital Age pod naslovom "Heroizacija medicinskih radnika u pandemiji COVID-19: Slučaj Hrvatske. Kako pomiriti pandemiju i diplomski rad: Od blokade do definirane teorije i metode"; te izlaganje na Ideš dalje! Skup diplomiranih etnologa i kulturnih antropologa pod naslovom "Pad heroja pandemijskog medicinskog rada: Analiza medijskog diskursa na primjeru novinskih reportaža o tulumu u Kliničkoj bolnici Dubrava".
⁵ U široj provedenoj analizi radi se o člancima koji općenito govore o medicinskim radnicima u pandemijskom kontekstu; vijesti o pružanju podrške pljeskom i pjevanjem; otvorena pisma medicinskih radnika, dva prosvjeda ispred Kliničke bolnice Dubrava, incidenti gašenja struje u istoj bolnici; smrt pacijenta na dijalizi u Županijskoj bolnici Čakovec te *tulum* održan u KB-u Dubrava.

žrtve nebrige medicinskih radnika, zanemaruje diskurs koji se kritički osvrće na radne i materijalne uvjete medicinskih radnika u pandemiji virusa COVID-19, ali i u zdravstvenom sustavu općenito.

Pristupivši istraživanju kroz teorijsko-metodološke postavke internetske dijakronijske etnografije (usp. Airoidi 2018; Postill 2017) i kritičke analize diskursa (usp. Ahearn 2001; Đurin 2017; Wodak i Meyer 2009) te kroz antropologiju medija (usp. Ardèvol 2018; Peterson 2019; Spitulnik 2000) i studije heroizma (predstavljene u uvodu; usp. Pennella i Ragonese 2020; Wagener 2020; Mohammed et al. 2021; Azadnajafabad 2020), cilj je analizirati diskurzivno nadmetanje herojskoga diskursa i diskursa o radnim i materijalnim uvjetima te prikazati specifičnu diskurzivnu situiranost KB-a Dubrava u pandemiji virusa COVID-19.

Zbog širokoga značenja termina i široke uporabe (orođeni, rasistički, medijski diskurs i mnogi drugi), u svakom je radu potrebno odrediti ili pronaći vlastitu definiciju diskursa. U ovome je radu diskurs pobliže definiran kao "sve trenutačno dostupne diskurzivne forme koje proizvode i fiksiraju značenje o nekom događaju ili pojavi u društvu" (Howarth i Stavrakakis 2000:4 prema Đurin 2017:335), odnosno "strukturirani oblici znanja" (Van Dijk 1998 prema Wodak i Meyer 2009:6) s naglaskom na medije, odnosno na (re)produkciju diskursa u pisanoj formi kroz medije i unutar njih. Nasuprot tome, narativom se u ovome radu referiramo primarno na isječke iz analiziranoga korpusa, kao isječke u pripovijedanju, koji zajedno tvore kompleksnu cjelinu. Na taj je način diskurs "strukturirani oblik znanja" (Van Dijk 1998 prema Wodak i Meyer 2009:6) koji objedinjuje različite narative u cjelinu.

U internetskoj dijakronijskoj etnografiji pretpostavka je da promjene vezane uz medije funkcioniraju kao i drugi povijesni procesi, da imaju vlastiti životni put. Društvene promjene mogu sadržavati rekurzivne elemente, no ipak su procesi koji idu nekim putem prema svojem kraju te se kao takve mogu obuhvatiti uobičajenim tehnikama biografske analize (Postill 2017). Ovakva etnografska metoda zagovara pomak s multilokalnosti na multitemporalnost i nelokalnost (*un-sited ethnography*) pri pristupu terenske radu (Airoidi 2018; Postill 2017). Internetski terenski rad metodološki se odvija unutar fluidnih "meta-polja" koja su rezultati agregacije raspršenih komunikacijskih sadržaja na temelju metapodataka, odnosno promjenjivih okoliša poput *hashtag*-a, *news feed*-a i slično (Airoidi 2018). Korpus članaka konceptualiziran je stoga kao privremeni skup disperziranih komunikacijskih sadržaja agregiranih na bazi metapodataka (*hashtag*-ova #*covid-19*, #*koronavirus*, #*bolnica*, #*liječnik*, #*medicinskaestra*), tj. konceptualiziran je kao mnoštvo narativa koji prikazuju proces i promjenu u reprezentaciji medicinskih radnika, odnosno dinamiku herojskoga diskursa s diskursom o radnim i materijalnim uvjetima na specifičnom primjeru Kliničke bolnice Dubrava (usp. Airoidi 2018; Postill 2017).

Javni značaj i diskurs konstruiran oko Kliničke bolnice Dubrava uvjetovan je njezinom funkcijom u vrijeme pandemije. Naime, ona je bila jedina “COVID-bolnica“ na području Republike Hrvatske (Jutarnji.hr 2020a). Na službenoj stranici KB-a Dubrava moglo se pročitati da je u prošlosti bolnica imala “posebnu ulogu“ u vrijeme rata 1990-ih koju nanovo “potvrđuje“ u vrijeme pandemije spremnošću “da u najvećim kriznim situacijama pruži najvišu razinu zdravstvene zaštite svim pacijentima“ (KBD n. d.). Već se ovdje može uočiti konstrukcija pandemije kroz ratnu metaforiku.

REPREZENTACIJA MEDICINSKIH RADNIKA KROZ HEROJSKI DISKURS

U *Jutarnjem listu* jedna od prvih vijesti koja se referira na medicinske radnike kao heroje, i kronološki prva u korpusu za analizu, objavljena je 14. veljače 2020. godine i referira se primarno na kineske medicinske radnike budući da u tom trenutku koronavirus još nije zabilježen u Republici Hrvatskoj. Naime, ovdje su medicinski radnici nazvani “heroji[ma] borbe protiv koronavirusa“ koji su “i sami na udaru pandemije“ (Hina 2020b). Tom se sintagmatskom tvorbom uspostavila forma daljnjega oblikovanja herojskoga diskursa. Prvom vijesti o koronavirusu u nacionalnom dnevnom listu stvara se eksplicitna ideja o sukobljenim stranama postavljenim između bolesti kao agresora i medicinskih radnika kao ratnika i heroja otpora. Tom se diskurzivnom formom herojski diskurs i ratna metaforika provlače kroz izvještavanje o koronavirusu, odnosno ovaj se diskurs normalizira.

Prvi spomen specifično hrvatskih medicinskih radnika kao heroja događa se 25. ožujka 2020. godine, tri dana nakon potresa u Zagrebu, kada *Jutarnji list* i Hanza Media objavljuju videopriloge u znak zahvale “liječnici[ma], medicinsk[im] sestr[ama], Bad Blue Boysi[ma], anonimni[m] heroji[ma]“ (Bajruši 2020). Dakle, medicinski radnici ovdje nisu jedini, odnosno specifični heroji pandemije, djelomično i zato što je vijest objavljena u kontekstu pomoći koje su ove skupine pružile građanima Zagreba nakon potresa 22. ožujka 2020. godine. Na kraju članka naglašena je njihova tiha, ali neustrašiva borba: “Većina njih ostati će nepoznata, ali to su žene i muškarci koji zaslužuju najdublje poštovanje“ (Bajruši 2020; usp. Pennella i Ragonese 2020). Herojskim je narativom ukinuta i individualnost u zamjenu za dodijeljenu ulogu – ulogu medicinskoga radnika, heroja u borbi protiv koronavirusa.

Na isti se način ukida individualnost i kada se dogodi nešto što se ne uklapa u herojski narativ – unutar kolektiva izdvaja se skupina koja nosi negativne konotacije (usp. Pennella i Ragonese 2020). Iduća vijest prikazuje to negativno ukidanje individualnosti, a odnosi se specifično na hrvatske medicinske radnike. Naime, tadašnji ministar zdravstva u Vladi RH, Vili Beroš, u kontekstu dostupnosti zaštitne opreme navodi kako “pojedini liječnici

namjerno sklanjaju opreme s policia da bi lažno prikazali stanje“ i dodaje kako “u svakom ratu postoji peta kolona“ (Jutarnji.hr 2020g). Ovdje je, osim što se koristi ratni narativ za slikovit opis djelovanja i ponašanja određenoga dijela medicinskih radnika, implicitno prisutno naglašavanje adekvatnoga funkcioniranja medicinskoga sustava, koji određeni dio radnika naprosto želi delegitimirati. Nedostupnost zaštitne opreme i odgovornost za takvo stanje prikriva se pričom o sabotaži unutarnjih neprijatelja, izdajnika – tzv. pete kolone. Ovdje je vidljivo kako, dok se funkcioniranje zdravstvenoga sustava ne propituje, do tada se i medicinske radnike reprezentira kao heroje. U trenutku kada se postavi pitanje o adekvatnom funkcioniranju sustava, a mjesta za takvo propitivanje u pandemiji zapravo nema (usp. Wagener 2020), dolazi do delegitimacije dijela medicinskih radnika kao antiheroja, kao “pete kolone“ (Jutarnji.hr 2020g).

Nadalje, u člancima se diskurzivno upravlja idejom esencijalnoga radnika u medicini kao izabranim privremenim herojem. Individualne priče medicinskih radnika prikazuju kakva je ratna-kao-radna svakodnevnica medicinskih radnika. *Jutarnji je list*, prenoseći vijest *Slobodne Dalmacije*, donio izjavu medicinske sestre iz KBC-a Split koja govori o stresu pod kojim svakodnevno radi, o manjku komunikacije koji nije iskusila ni za vrijeme ratnih 90-ih te o “najveć[em] strah[u]“ koji je prati u radnoj svakodnevici:

“Splitska bolnica jest bila jako opterećena u vrijeme Domovinskog rata, ali mi smo sve to super podnijeli. *Bilo je naporno, strašno puno posla, puno ranjenika, ali ipak je sve bilo drukčije nego danas*. Razgovarali smo, znali smo se šaliti, smijati, vrijeme je na taj način brže prolazilo, svima nam je bilo lakše. *Danas vidim da se ljudi više ne smiju, nitko ni s kim ne komunicira*. Kad imaš ranjenika, zbrineš ga, zbrineš mu rane; danas ne znaš tko stoji nasuprot tebe. (...) Ja sam spremna bez straha otići na posao. Pod uzburom sam u ratu otišla raditi onoga jutra kad je granatiran Split. *Moj najveći strah je da, usprkos svim mjerama, ne donesem virus svojima doma*“ (Slobodna Dalmacija 2020; istaknuli autori).

Drugi članak prenosi iskustvo liječnika iz Klinike za infektivne bolesti “Dr. Fran Mihaljević“ koji detaljno opisuje proces skrbi za pacijenta i terapijske postupke. Tako opisuje izmaknutu svakodnevnicu pacijenata koje se “skida“ s respiratora, a indirektno i izmaknutu svakodnevnicu medicinskih radnika u bolnici tijekom pandemije:

“Kad se razbude i budu u kontaktu, objasni im se što je bilo. Naravno da su oni svi *izbezumljeni, jer smo svi mi unutra odjeveni potpuno u skafandere*. Oni se jadni probude i izgleda im *kao da su ih izvanzemaljci oteli*. To je njima sigurno veliki stres, ali pokušavamo im objasniti, umiriti ih...” (Jutarnji.hr 2020e; istaknuli autori)

Treći članak donosi priču liječnice koja je u svojoj 68. godini za vrijeme pandemije prihvatila posao dežuranja u COVID-19 ambulanti u Oroslavju.⁶ Članak prenosi intervju s ovom liječnicom koju "nije strah[, d]obrovoljka je bila i u ratu":

"U takvoj smo situaciji gdje nemamo izbora. Svatko mora nešto napraviti. Neće nitko umjesto nas. Nema dovoljno zdravstvenih radnika. Sad će se pokazati tko je kakav, tko će podnijeti žrtvu, htjeti dati se. Nije to ništa novo, to je stoljećima tako. *Na mucu se poznaju junaci*. U dobru je lako dobar biti" (Devčić 2020; istaknuli autori).

Osim što se ovakvim člancima pokušava približiti radna svakodnevica medicinskih radnika u pandemiji, ističe se i koliko je ta svakodnevica nova i za njih i za pacijente, ali i kako su spremni djelovati požrtvovno, odnosno da su oni jedini koji to mogu i koji će to učiniti. Dakle, uz pokušaj približavanja radne svakodnevice, drugi je cilj ili, bolje rečeno, posljedica takvih članaka konceptualno izdvajanje ovih esencijalnih radnika od ostalih građana. Upisivanje očekivanih aktivnosti, ponašanja, bezrezervne žrtve i bespogovorne obveze u figuru medicinskoga radnika postupak je heroizacije.

Nadalje, jedan drugi prilog o trgovcima i trgovkinjama, koji naoko izlazi izvan korpusa građe o heroizaciji medicinskih radnika, naziva ove esencijalne radnike "neopjevani[m] heroji[ma]" o kojima "svi ovisimo" (Bertek 2020). Navedeni je članak važan zbog dviju stvari. S jedne strane, imenovanje novoga potencijalnoga herojskog tijela, odnosno skupine, u diskurs o heroizaciji raspršuje hegemonijski diskurs o medicinskim radnicima kao ultimativnim herojima. S druge strane, prizivanje nove vrste esencijalnih radnika u javni diskurs i pokušaj uklapanja te skupine u priče o opstanku zajednice, obrani, ratu, naznačava jasno postavljanje granice tipične za postupke heroizacije. No, unatoč tome što su kao heroji reprezentirani i drugi esencijalni radnici, o medicinskim je radnicima objavljeno značajno više ovakvih pojedinačnih priloga, što je vidljivo i iz korpusa. Medicinske se radnike tako izdvaja kao one kojima "ovo nije ništa drugo nego rat" te ih se naziva ne samo herojima, već i "zdravstven[om] vojskom", odnosno "zdravstveni[m] vojnici[ma] na prvoj liniji bojišnice" (Lonjak 2020). Medicinski radnici na taj način zauzimaju jedinstvenu poziciju u kontekstu pandemije – oni su jedni od, ako ne i ključni, heroji pandemije, direktno izloženi zarazi u teškim radnim uvjetima zbog kojih se taj rizik samo povećava.

---

⁶ Kći liječnice Ljiljane Arbutina Barić snimila je dokumentarni film koji prikazuje svakodnevicu u ambulanti i probleme s kojima se liječnica i njezini pacijenti susreću tijekom pandemije: "Htjela sam snimiti te rastanke s pacijentima, prijateljima..., ali ona je na koncu ostala raditi. Tako da to nije film o mirovini, već je ispao film o njezinu radu i borbi s frustracijama sistema, s pacijentima, sa samom sobom, s tim pitanjem hoće li u mirovinu ili neće... To je sad bilješka o jednoj ambulanti" (Devčić 2020).

Pandemijska radna svakodnevnica obilježena teškim radnim i materijalnim uvjetima dovodi do problema s mentalnim zdravljem (usp. Conti et al. 2020) pa se i na to osvrću novinski članci *Jutarnjega lista*. Objavljen je jedan (*jedini*) članak (Gotal 2020) koji se bavi pitanjem mentalnoga zdravlja medicinskih radnika, i to potaknut smrću jedne liječnice iz Zarazne bolnice u Zagrebu. U *Jutarnjem listu* nijedan članak nije objavljen koji se bavi specifično tim slučajem, već se liječnicu tek spominje kao "jedn[u] predan[u] liječnic[u] koja je] zauvijek otišla" te nastavlja kako se "tek nakon njezine smrti glasno progovorilo o psihološkom stanju medicinara" (Gotal 2020). Ovaj članak kao svoj fokus predstavlja priču jednoga od liječnika koji je zatražio psihološku pomoć te sadrži moment preispitivanja opsega herojstva medicinskih radnika:

"Osjećam se kao mlakonja, da cendram. Mnogima je teško, a to mi je posao. Ali jednostavno više ne mogu. Trebam pomoć i zato sam tu – priznaje liječnik. Čini se da se dugo lomio oko ove odluke. Od liječnika se očekuje da budu heroji. Oni to i jesu, ali Supermani nisu. Liječnik se [za psihološku pomoć] javio u 'dvanaest i pet'. (...) Kao kad slomite ruku, a ne sanirate prijelom. Boli, naučite se na bol, saživite se s njom. Ali ruka je nepovratno otišla k vrugu. Ovdje je u pitanju psiha. Posljedice će biti teže."
(Gotal 2020; istaknuli autori)

Priče o mentalnom zdravlju medicinskih radnika tako se mogu razmatrati kao trasiranje postajanja herojskom žrtvom – heroj preživljava nemoguće, no od tamo ne izlazi neokaljan, neokrznut ili cjelovit. Unatoč tome, ni u jednom trenutku ne prestaje biti herojem, samo se priznaje da, iako *jest* heroj, ipak *nije* superheroj.

PROSVJEDI MEDICINSKIH RADNIKA KB-A DUBRAVE

Prosvjedima medicinskih radnika Kliničke bolnice Dubrava prethodila su dva njihova otvorena pisma. Protesti i pisma pojavljuju se u kontekstu pandemije, iako su problemi prisutni otprije. Naime, teški pandemijski uvjeti rada ovdje služe kao okidač, a oba pisma navode teške uvjete u kojima se mora raditi za vrijeme pandemije.

Ova se pisma u radu tretiraju kao prakse prosvjedovanja, makar nisu nužno fizički čin protesta. Ona su, naime, bitna jer medijsko izvještavanje o njima, ali i ona sama, prikazuju na kondenziran način razloge prosvjeda kojima je ipak primaran razlog bio imenovanje KB-a Dubrava "COVID-bolnicom". Narativi autorica ovih pisama, pokazat ćemo, izašli su iz okvira herojskoga diskursa i uspostavili su diskurs o radnim i materijalnim uvjetima. U pismima se izravno nije kritizirao herojski diskurs, nego su se radnici odlučili za drugačiji

govor i protest, odbijajući javno dodijeljenu ulogu šutljivih ratnika i heroja. Na taj su način, oni svojim govorom, izašli iz diskurzivnih okvira zadanih herojskim diskursom. Dakle, pisma su bila njihovi odgovori na teške radne uvjete nastale zbog priljeva pacijenata i pandemije te su se pojavila u kontekstu diskurzivne heroizacije medicinskih radnika.

Otvorenim se pismima, i diskursom kojim ta pisma progovaraju, izašlo iz okvira herojskoga diskursa i ratne metaforike, koji su bili prisutni i podržani od medija, građana i vlasti. Drugim riječima, u kontekstu pandemije herojski je bio dominantan diskurs, dok je diskurs o radnim i materijalnim uvjetima, kojim progovaraju i otvorena pisma i prosvjedi, javnim objavljivanjem narušavao tu dominaciju.

Naime, u periodu 26. – 30. listopada 2020. godine na adrese KB-a Dubrava, Ministarstva zdravstva i *Jutarnjega lista* stigla su dva otvorena pisma te je održan prosvjed ispred KB-a Dubrava, o kojima se u navedenom periodu i izvještava. Oba su otvorena pisma napisale medicinske radnice KB-a Dubrava, liječnica i medicinska sestra, opisujući radnu svakodnevicu u bolnici kako bi upozorile na neadekvatne radne uvjete. Ova pisma nastaju uoči proglašenja KB-a Dubrava "COVID-bolnicom" te uoči prosvjeda radnika KB-a Dubrava. Dapače, ova su pisma djelomično i okidači prosvjeda, dok je primarni razlog ipak bilo imenovanje bolnice "COVID-bolnicom". Medijsko izvještavanje o ovim apelima medicinskih radnika esencijalno je za analizu jer pruža cjelovitiji uvid u prosvjede, u procese konstrukcije medicinskoga radnika kao heroja, pandemije kao rata, te specifičnu poziciju koju KB Dubrava zauzima u ovoj konstelaciji.⁷

Prvo je otvoreno pismo liječnice iz KB-a Dubrava koje, u kontekstu pandemije i pojačanoga priljeva pacijenata s COVID-om i reorganizacije rada uslijed toga, govori o nedostatku lijekova i hrane, što dovodi do povreda i nedostatne skrbi za pacijente te do incidenata s njihovim obiteljima. Pismo govori i o nedostatku higijenskih potrepština i odjeće, lošoj infrastrukturi bolničkih soba, zbog koje postoji opasnost od neodazivanja na pozive pacijenata, o velikom priljevu pacijenata, premalom broju medicinskih radnika, promjenama u obavljanju vizite, zbog čega je narušena komunikacija liječnika i medicinskih sestara i tehničara, te o općenitom nepoznavanju kolektiva s kojim radi. Zbog loše organizacije ove bolničke ustanove, liječnica navodi kako samu sebe ne smatra odgovornom i naglašava da, pravno gledano, ima pravo na priziv savjesti (Jutarnji HR, Rudež i Jureško 2020).

Fokusom na radne i materijalne uvjete medicinskih radnika, ovo pismo narušilo je herojski diskurs i destabiliziralo položaj zdravstvenoga sustava u javnom prostoru. Pismima se izašlo iz zadanih diskurzivnih okvira, a posljedice su bile: inspekcije, smjena uprave, zastrašivanje autorice od bolničke uprave, te prijetnje izvanrednim otkazima liječnicima koji su autoricu podržali (Hina i Jutarnji.hr 2020; Jureško 2020a; Jutarnji.hr

---

⁷ Ovo poglavlje bavi se člancima u periodu 26. listopada – 11. studenoga 2020. godine.

2020b; Rudež 2020; Rudež i Jureško 2020).⁸ Navedene prakse prisile i kažnjavanja onih koji su izašli iz uspostavljenoga normativnoga okvira pokazuju da je herojski diskurs bio autoritativan, isključujući, gotovo silnički, te da se zbog toga radilo o nadmetanju ovih dvaju diskursa. Štoviše, nadmetanje je nastavljeno jer se radnici nisu primirili, nego su nastavili s individualnim javnim istupima i kolektivnim prosvjedima. Naime, kasniji su prosvjedi medicinskih radnika bili djelomično potaknuti praksama kažnjavanja i pokušajima njihova discipliniranja.

Nedugo nakon toga objavljeno je pismo medicinske sestre iz iste ustanove. Ona u pismu slikovito opisuje svakodnevicu na COVID-odjelu kao svakodnevicu na "drugom planetu" te naglašava potkapacitiranost i potplaćenost radnika:

"Ja sam medicinska sestra, odabrala sam taj poziv, tj. poziv je odabrao mene! Radim najljepši i najhumaniji posao na svijetu. (...) I tako, vozeći se prema najljepšem poslu, u želucu nervoza. (...) Otkucaje srca osjetim u grlu, udah nije potpun kako bi trebao biti. Ali, odabrala sam i idemo tamo. *Ulaze te iste sestre koje inače piju kavu i ne rade ništa, bar tako iz dana u dan čitam po portalima.* Zanima me samo tko to piše. Zašto su onda odabrali ići k nama, *neradnicima i prgavim medicinskim sestrama.* Dragi ljudi, imate pravo odabrati. *Odaberite onda biti kod kuće, ne opterećujte naš sustav jer postoje ljudi koji, nažalost, ne odaberu biti bolesni i odaberu našu pomoć. Ti ljudi neće nikada reći da smo neradnici, to su ljudi koji vide kako trčimo po sobama, hodnicima, nerijetko po cijeloj bolnici jer se često dogodi da dizala ne rade.* (...) Humanosti koje ovdje nema! *Humanost je netko zaboravio. Netko od nadređenih! Netko tko nikada nije kročio na naš Mars.* (...) *I naglasak je na tome da je nas malo. I da nas je duplo, ne bi bilo dovoljno.* (...) I tako prođu i dva tjedna u takvom kaosu i ludilu, a *nadređeni nas tješe da su se obratili ministru i tražili neka prava.* (...) *Možda nam se nekad prizna i plati naš rad, ali zasad je to 5,83 kune po satu* (...) Ne žalim svoje pacijente, to me struka ne uči. Uči me empatiji! Zato ulazim u svemirskom odijelu, *kao da idem na Mars...*" (Toma 2020; istaknuli autori).

---

⁸ U nekim su zemljama, zbog apeliranja na strože epidemiološke mjere ili upozoravanja na nedostatak opreme, zabilježene disciplinarne mjere nad medicinskim radnicima, čak i suspenzije i otkazi (Khan et al. 2021).

Ministar Beroš osudio je "javnu hajku na osobu koja je u javnost iznijela probleme u KB Dubrava" (Jutarnji.hr 2020f), dok je ravnatelj bolnice Marušić potvrdio kako je identitet autorice pisma poznat od primitka pisma ta da se ne provodi "nikakav progon osoba koje ukazuju na nepravilnosti", već je "svrha nadzora (...) utvrđivanje i otklanjanje mogućih nepravilnosti u radu Primarnog respiratorno-intenzivističkog centra" (Hina 2020a).

Dok je primarni povod prvom prosvjedu djelatnika KB-a Dubrava bilo imenovanje bolnice "COVID-bolnicom", ranije opisani događaji – otvorena pisma i zastrašivanje medicinskih radnika – također su bili među okidačima. Medicinski su radnici u prosvjedu naglašavali nedostatne kapacitete bolnice da postane jedinom COVID-bolnicom u Republici Hrvatskoj te nesigurnost u adekvatnom zbrinjavanju ostalih, ne-COVID pacijenata u slučaju da KB Dubrava preuzme ovaj poseban status:

"Hrvatska i Zagreb ne može svesti samo KB Dubravu da bude covid bolnica. *Brojke rastu, enormni su priljevi, osoblja nema, deficit je sestara, liječnika, osoblja (...)* Gdje će naši pacijenti koji su ne-covid? To su pacijenti koji leže, cijela dijagnostika, pretrage, obrade (...) Ne može samo jedna kuća u Gradu Zagrebu participirati u liječenju covid pacijenata (...) *Trebamo svi zajedno podijeliti taj posao (...)* Hvala svima koji su nam dobrovoljno došli pomoći. *To je kao da za jedan požar tražite kanader a dobijete dva čovjeka s naprtnjačama.* Ja se njima zahvaljujem, ali to nije dovoljno. Kada primite 50 pacijenata na postojećih sto svaki dan, *mi izgaramo*" (Jutarnji.hr i Hina 2020; istaknuli autori).

S druge strane, predsjednik Upravnoga vijeća KB-a Dubrava tvrdio je kako je rizik u ovoj nepredvidivoj pandemijskoj situaciji nešto što su svi zdravstveni radnici na sebe preuzeli:

"Naravno da ne žele, ja ih razumijem, isto tako, nitko ne želi biti bolestan i one koji su bolesni moramo zbrinuti. To je bolest koja se prvi put pojavila i nitko nije educiran da je liječi, naravno da se ljudi boje, ali *moramo znati da smo kao zdravstveni djelatnici na sebe preuzeli taj rizik*" (Jutarnji.hr i Hina 2020; istaknuli autori).

U idućim je danima KB Dubrava proglašena COVID-bolnicom, te se događa prvi od dvaju incidenata gašenja struje i drugi prosvjed zaposlenika KB-a Dubrava, o kojima se intenzivno izvještava u periodu 31. listopada – 11. studenoga 2020. godine. Naime, u KB-u Dubrava nepoznata je osoba, iz nepoznatih razloga, u dva navrata prekinula dovod struje u bolnici. Ovi su događaji kontekstualno bitni kako bi se prikazao razvoj diskursa tijekom i nedugo nakon dvaju prosvjeda. Prvi su put zbog iskakanja električne sklopke na odjelu s respiratorima oni na kratko prestali raditi, a drugi je put ručno oštećena glavna električna sklopka u glavnoj zgradi bolnice.

Prosvjed, kojemu je primarni povod ponovno bilo proglašenje KB-a Dubrava COVID-bolnicom, svojim je naglašavanjem neadekvatnih radnih uvjeta doveo u pitanje efikasnost, pouzdanost i kvalitetu zdravstvenoga sustava, osporavajući tako herojski diskurs:

“Bez obzira na svakodnevne iznimne napore, [radnici KB-a Dubrava] frustrirani su i demoralizirani jer ni jednim ni drugim pacijentima ne mogu pružiti adekvatnu zdravstvenu skrb. (...) KB Dubrava trebala [bi] biti tretirana kao jedinstveno mjesto na kojem zdravstvenu skrb u svakom trenutku mogu dobiti sve skupine građana [jer je jedina u Zagrebu statički sigurna za razornije potrese]” (Jutarnji.hr 2020c; istaknuli autori)

Nadalje, u apelu Vladi za strože epidemiološke mjere, liječničke udruge nastavljale su dovoditi u pitanje reprezentaciju zdravstvenoga sustava kao efikasnoga, pouzdanoga i kvalitetnoga u doba pandemije, upozoravajući da, iako će “liječiti pacijente i u takvim uvjetima (...) bit [će] prisiljeni donositi odluke tko će od pacijenata imati šansu za život, a tko neće” (Jutarnji.hr 2020d). Na sličan je način upotrijebljena ratna metaforika u narativima medicinskih radnika prenošenih u kontekstu prosvjeda. Fokus se, kao i u prethodnom primjeru, nalazio na radnim uvjetima te se naglašavala iznimnost situacije, koja je nadilazila ratne radne uvjete. Na taj se način ratna metaforika nužno nije osporavala, ali se prenamijenila, ističući alarmantno stanje radnih i materijalnih uvjeta u pandemiji:

“Ovo je najteži dio mog radnog vijeka iako sam prošla i vojsku i ranjenike i sve. Sada proživljavam sve ovo da ne znam gdje ću završiti. Svjedok sam i stanja koje je dolazilo ovdje i koliko smo sa srcem odrađivali sve pacijente. Bit će oni zbrinuti, ali najteži tren je onaj kada vi pacijentu kažete vrata su zatvorena i da je najvažniji sada covid pacijent” (Jutarnji.hr 2020c; istaknuli autori).

Mediji su vrlo brzo počeli spekulirati o političkim povodima opisanih događaja i njihova eksponiranja u javnosti, pišući tako o pokušaju pritiska na tadašnjega ministra zdravstva Beroša da podnese ostavku te o strahu pojedinaca od gubitka vlastitih medicinskih niša prenamjenom KB-a Dubrava u COVID-bolnicu (Jureško 2020b).

Na kraju, u KB-u Dubrava dogodio se novi incident gašenja struje, gdje se, kako se u medijskom diskursu navodilo, “sumnja na sabotazu” budući da je “netko mehanički oštetio sklopku” (Krnčić 2020). Kako bi se cijela situacija vezana uz ovu seriju događaja umirila, ravnatelj bolnice naveo je kako čine sve “da se stanje stabilizira, da se ljudi smire, da im se jasno komunicira o svemu” te da se “*stvara pozitivna atmosfera, ozračje zajedništva*” (Jutarnji HR 2020; istaknuli autori). Na taj se način, evociranjem zajedništva, pokušavalo ponovno stabilizirati reprezentaciju zdravstvenoga sustava kao efikasnoga, pouzdanoga i kvalitetnoga.

U ovoj se seriji događaja naglašavala potreba preuzimanja rizika, što podsjeća na ratnu metaforiku, a incidenti gašenja struje interpretirani su kao moguće “sabotaže”.

Manjkavost sustava prikrivala se herojskim diskursom – politička odgovornost vlasti u pružanju adekvatnih uvjeta rada prebacivala se na medicinske radnike, kao i dužnost preuzimanja rizika, neovisno o uvjetima (usp. Halberg et al. 2021). Kada su medicinski radnici u vlastite narative pokušavali situirati diskurs o radnim i materijalnim uvjetima, ponekad i direktno osporavajući herojski diskurs te prenamjenjujući ratnu metaforiku, ta se praksa delegitimirala pretpostavljajući *političke razloge* iza diskurzivnoga pomaka izvan stabilne reprezentacije zdravstvenoga sustava kao efikasnoga, pouzdanoga i kvalitetnoga. Na taj je način herojski diskurs opstao kao legitimni izričaj i reprezentacija stanja zdravstvenoga sustava nad diskursom koji bi kao fokus imao poboljšanje uvjeta rada (usp. Azadnajafabad 2020; Lohmeyer i Taylor 2021; Pennella i Ragonese 2020; Wagener 2020).

TULUM U KB-U DUBRAVA

Održavanje tzv. *tuluma* medicinskoga i nemedicinskoga osoblja u KB-u Dubrava te medijsko izvještavanje o ovom događaju predstavljalo je, pokazat ćemo, zaokret od opisanoga herojskoga diskursa i nadmetanja herojskoga i diskursa o radnim i materijalnim uvjetima prema raspuštanju herojskoga diskursa i reprezentaciji pacijenata kao žrtava neodgovornoga medicinskoga rada.

O ovome je događaju intenzivno izvještavano u kratkom periodu 22. – 27. siječnja 2021. godine. Mediji su najprije izvijestili kako je zabava održana zbog umirovljenja jedne medicinske sestre, da bi se kasnije utvrdilo da je ipak bila riječ o oproštajnoj zabavi posvećenoj njezinu odlasku na radno mjesto u inozemstvo (Krnić 2021a). U sklopu ovoga događaja pojavilo se novo otvoreno pismo, ovaj put jedne medicinske sestre koja je kritizirala ponašanje medicinskih radnika COVID-bolnice KB-a Dubrava. To je pismo objavljeno u sklopu prvoga izvještaja o održavanju zabave te je jedini tekstualni opis događaja:⁹

“U ovakvim situacijama me sram što sam medicinska sestra. U 20 godina staža ovo nisam doživjela. *Nepoštivanje epidemioloških mjera, alkohol u potocima, tambure, pjesma i ples. I sve to u prostoru bolnice u režiji djelatnika.* Ne znam tko je dozvolio bend u bolnici i je li za to znao, ali *očekujem sankcije za aktere ovog događaja.* Mislim da se ovime *bacila ružna slika na ostale djelatnike koji svoj posao rade kako treba,* cijela bolnica brui o spornom tulumu, a vrijeme je i da se za to odgovara i spriječi u buduće. *Borimo se protiv virusa, a sami ga širimo. Ljuta sam i razočarana,* napisala je medicinska

---

⁹ Tekstualni opis *tuluma* većinom izostaje iz samih članaka, a pojavljuju se videosnimka i snimke zaslona iz toga videa.

sestra iz covid bolnice“ (Jutarnji.hr 2021a; istaknuli autori).

Slične su izjave davali i drugi akteri, poput ministra zdravstva Beroša koji je govorio o “baca[nju] negativn[e] slik[e] na medicinske sestre koje mukotrпно rade svoj posao“, te predsjednik Hrvatske komore medicinskih sestara koji je naglašavao kako medicinske sestre i tehničari “mukotrпно i požrtvovno vode borbu s epidemijom brinući požrtvovno o brojnim pacijentima“ (Krnić 2021b; Krnić i Jutarnji.hr 2021).

U ovim napisima medicinski radnici doživljavaju delegitimaciju svojega javnog autoriteta i herojskoga identiteta, svojevrsni “pad“. Taj pad artikuliran je kao očovječenje heroja. Naime, ravnatelj bolnice naglasio je više puta kako je zabava bila “jedna topla *ljudska* namjera [koja se] pretvorila u totalno neprimjerenu situaciju“ (Jutarnji.hr 2021b; istaknuli autori) koja se odvila izvan COVID-odjela, u podrumu zgrade. Zbog indirektnoga obrata prema herojskom diskursu u narativu ravnatelja KB-a Dubrava pad ovdje još ne smatramo potpunim:

“Žao mi je zbog toga i žao je velikoj većini osoblja KB Dubrava jer to baca lošu sliku i sjenu na sve dobro što se svakodnevno tamo radi. (...) Žao mi je što je to prvo izašlo u javnost (...) Mi bismo poduzeli sve mjere i tako zaštitili ugled svih radnika i naše ustanove u cjelini. (...) *ljudi su se, i u Dubravi, nagedali puno ružnih situacija i velika većina njih, ponavljam, radi nadljudskim naporima i daju sve od sebe u spašavanju covid bolesnika.*“ (Krnić i Jutarnji.hr 2021; istaknuli autori).

Nadalje, o ovome su se incidentu oglasili i društveno-humanistički znanstvenici te psihijatri – neki su naglašavali kako je situacija neprihvatljiva te da zaslužuje sankcije, no da je “*spremnost na linč* koju su neki drugi pojedinci pokazali“ (Hina 2021; istaknuli autori) ipak zapanjujuća:

“standard koji podrazumijeva nošenje maski i držanje prostorne distance 'nije trebalo poštivati na javnim veselicama HDZ-a, i kada je sadašnji ministar Beroš bez maske, ljubio ruku nazočnoj dami. Bila je dovoljna izreka da se kaje i da se to više neće činiti“ (Hina 2021).

Drugi su pokazali razumijevanje za postupke medicinskih radnika u KB-u Dubrava naglašavajući poseban položaj koji je KB Dubrava kao jedina COVID-bolnica na području Hrvatske dobila:

“...njihov glavni grijeh je u tome što su oproštajnu večer organizirali u bolnici u kojoj se liječe i umiru oboljeli od Covida-19. A u javnosti se o Covid-19 bolnici stvorila slika da bismo joj trebali pristupati s posebnim

strahopoštovanjem, kao bogomolji, u kojoj je bogohulno sve što je iskonski ljudsko, poput smijeha, igre ili zabave“ (Hina 2021).

Kako prethodni citat odlično opisuje, epidemiološki rizična djelovanja puno su se oštrije osuđivala i rigidnije shvaćala zbog posebnoga statusa medicinskih radnika i KB-a Dubrave u pandemiji. Prema takvom tumačenju, radnici ove ustanove riskiraju svoj život kako bi spasili tuđe, odnosno poprimaju herojsko obilježje požrtvovnih ratnika. Od njih se zahtijeva nepogrešivost, oni su primjer drugima, moralni stup društva u vremenu krize, a njihove se greške percipiraju kao urušavanje samih temelja već pandemijom poljuljanoga zdravstvenog sustava. Takva reprezentacija medicinskih radnika u ovome slučaju nije bila uspješno održana. Javno se kritiziralo djelovanje medicinskih radnika sudionika na zabavi u KB-u Dubrava, te se kroz tu kritiku, ali i djelomično opravdanje njihova djelovanja, dogodio diskurzivni pomak, odnosno zaokret od heroja prema običnom čovjeku.

Opisani pad heroja ključan je za daljnje raspuštanje herojskoga diskursa. Naime, u daljnjem izvještavanju o *tulumu* naglašavaju se loši radni uvjeti te potplaćenost i nedostatan broj medicinskih radnika. Ovdje saznajemo i da je povod za organizaciju zabave bio odlazak jedne kolegice u inozemstvo. S tim u vezi u izvještaju se navodi nedostatak sposobnosti sustava i kolektivne volje da se ta praksa spriječi:

“Zanemaruje se stvarni razlog, a to je da su kolegice i kolege primorani otići u inozemstvo da bi osigurali dostojnu egzistenciju (...) [a] ionako [ih] nemamo dovoljno (...) Nažalost, to već dulje vrijeme nikome ne smeta. Da smeta, već bi se nešto poduzelo i te bi se osobe, medicinsko osoblje, zadržalo ovdje“ (Hina 2021; istaknuli autori)

Ipak, diskurs o lošim radnim uvjetima vrlo je brzo zamijenjen diskursom o COVID-pacijentima kao žrtvama pandemije, a upravo je neodgovorno ponašanje radnika doprinijelo da se pacijenti nađu u toj nezavidnoj poziciji:

“Mrtvima iz bolnice u Dubravi možda se namrtvo fućka što se netko veseli, pleše, prežderava, spava, trči ili pjeva u kupaonici, jer su umrli i kasno je za njih, ali oni koji su još živi u bolničkim krevetima sasvim sigurno nisu sretni kada vide sestre kako pocupkuju u kolu držeći se za ruke u podrumu te iste bolnice. Nisu sretni jer je to pocupkivanje bilo netom poslije ili početka smjene. Čak i da su savršeno koncentrirane na svoj posao, očito se ne mogu suzdržati od rizičnog ponašanja. Rizično po njih znači neodgovorno i opasno za pacijente. Ali, nema veze. Svima je više krivo što se saznalo za igranku nego što je ona održana. (...) razumljivo [je] da je lakše [pružiti opravdanje] nego biti odgovoran“ (Vlašić 2021; istaknuli autori).

Dakle, s tim napisima dogodio se konačni zaokret od fokusa na medicinske radnike k pacijentima kao žrtvama njihova neodgovornoga rada. Ovdje se, dakako, ne pretendira tvrditi kako reprezentacija pacijenata kao žrtava pandemije ne postoji od ranije, već se skreće pozornost na specifičnu instanciju u dinamici između pacijenta i medicinskoga radnika. Generalno, reprezentacija medicinskih radnika kao uzornih građana i nužnih žrtava u suzbijanju pandemije (usp. Mohammed et al. 2021) supostoji s reprezentacijom pacijenata kao žrtava o kojima su medicinski radnici odgovorni. Međutim, ovdje se događa pomak u kojem su medicinski radnici svojim neodgovornim ponašanjem "iznevjerili" pacijente koji o njima ovise, čime prestaju biti nadljudskim herojima u medijskom diskursu. Dakle, dok se događa diskurzivni pomak od medicinskih radnika kao heroja prema njihovu očovječenju, takva reprezentacija kreće diskurzivno supostojati s reprezentacijom pacijenata kao "iznevjerenih žrtava".

ZAKLJUČNO

Medijsko izvještavanje za vrijeme pandemije u Hrvatskoj, prema analizi novinskih članaka o medicinskim radnicima COVID-bolnice KB-a Dubrava (2020. – 2021.), koristilo se herojskim diskursom kao mehanizmom kojim su se umanjivali ili zanemarivali otkriveni problemi zdravstvenoga sustava tijekom pandemije. Uz ratnu metaforiku koja je naglašavala društvenu krizu, te uz reprezentaciju bolnice i njenih zaposlenika kao najugroženije, ali i najodgovornije skupine u pandemiji, zaposlenici KB-a Dubrava bili su pod rigoroznim medijskim nadzorom. Budući da heroja karakterizira gotovo nadljudska moć prevladavanja neprijatelja, konstantnom uporabom toga imaginarija zakrivala se i delegitimirala svaka sumnja u efikasnost zdravstvenoga sustava i adekvatnost pružene zdravstvene zaštite. U tom kontekstu herojski diskurs suprotstavljao se onom o radnim i materijalnim uvjetima. KB Dubrava kao COVID-bolnica funkcionirala je simultano kao sredstvo heroizacije i antiheroizacije medicinskih radnika. S jedne strane, bolnica je davala specifičan i povlašten položaj svojim zaposlenicima, a, s druge strane, stavljala ih je pod povećalo pri svakom njihovom djelovanju te pred njih stavljala nemoguća očekivanja.

Dinamika herojskoga diskursa te diskursa o radnim i materijalnim uvjetima u radu je prikazana analizom prosvjeda medicinskih radnika KB-a Dubrava te analizom tzv. tuluma u KB-u Dubrava. Kroz prosvjede i otvorena pisma medicinski su radnici jasno izražavali nezadovoljstvo radnim uvjetima, plaćom i položajem bolnice, time destabilizirajući reprezentaciju zdravstvenoga sustava kao efikasnoga, pouzdanoga i kvalitetnoga. Kako bi se ona ipak održala, mediji su se koristili herojskim diskursom, delegitimirajući prosvjede i apele za poboljšanje radnih uvjeta, odnosno sam diskurs o radnim i materijalnim uvjetima.

Medijsko izvještavanje o *tulumu* u KB-u Dubrava naznačilo je djelomični pad heroja, odnosno pomak od medicinskih radnika kao heroja prema pacijentima kao žrtvama nebrige medicinskih radnika.

LITERATURA I IZVORI

- AHEARN, Laura M. 2001. "Language and agency". *Annual Review of Anthropology*, vol. 30/1:109–137. URL: <https://www.jstor.org/stable/3069211>
- AIROLDI, Massimo. 2018. "Ethnography and the digital fields of social media". *International Journal of Social Research Methodology*, vol. 21/6:661–673.
DOI: <https://doi.org/10.1080/13645579.2018.1465622>
- ARDÈVOL, Elisenda. 2018. "Media anthropology". U *The International encyclopedia of anthropology*, ur. Hilary Callan. Hoboken, NJ: Wiley-Blackwell, 1–10.
- AZADNAJAFABAD, Sina. 2020. "Heroes or cowards: healthcare workers' autonomy right versus patient care duties during the COVID-19 pandemic". *Journal of Medical Ethics and History of Medicine*, vol. 13:31. URL: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC8141209/>
- CONTI, Chiara, Lilybeth FONTANESI, Roberta LANZARA, Ilenia ROSA i Piero PORCELLI. 2020. "Fragile heroes. The psychological impact of the COVID-19 pandemic on health-care workers in Italy". *PLoS ONE*, vol. 15/11:e0242538.
DOI: <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0242538>
- COX, Caitriona L. 2020. "'Healthcare heroes': problems with media focus on heroism from healthcare workers during the COVID-19 pandemic". *Journal of Medical Ethics*, vol. 46:510–513. DOI: <https://doi.org/10.1136/medethics-2020-106398>
- ĐURIN, Sanja. 2017. "O poststrukturalističkoj teoriji diskursa kroz raspravu o uvodenju pojma 'brak' u hrvatski Ustav". *Studia ethnologica Croatica*, vol. 29:331–356.
DOI: <https://doi.org/10.17234/SEC.29.12>
- HALBERG, Nina, Pia Sør JENSEN i Trine Schifter LARSEN. 2021. "We are not heroes – The flipside of the hero narrative amidst the COVID-19 pandemic: a Danish hospital ethnography". *Journal of Advanced Nursing*, vol. 77/5:2429–2436.
DOI: <https://doi.org/10.1111/jan.14811>
- HOPKINS, Patrick D. 2021. "Viral heroism: what the rhetoric of heroes in the COVID-19 pandemic tells us about medicine and professional identity". *HEC forum: an interdisciplinary journal on hospitals' ethical and legal issues*, vol. 33/1–2:109–124.
DOI: <https://doi.org/10.1007/s10730-020-09434-4>
- KHAN, Zahra, Yoshiko IWAI i Sayantani DASGUPTA. 2021. "Military metaphors and pandemic propaganda: unmasking the betrayal of 'Healthcare heroes'". *Journal of Medical Ethics*, vol. 47/9:643–644.

- DOI: <https://doi.org/10.1136/medethics-2020-106753>
- LOHMEYER, Ben A. i Nik TAYLOR. 2021. "War, heroes and sacrifice: masking neoliberal violence during the COVID-19 pandemic". *Critical Sociology*, vol. 47/4–5:625–639. DOI: <https://doi.org/10.1177/0896920520975824>
- LORETTU, Liliana, Antonio DESSANTI, Alessandra NIVOLI i Saverio BELLIZZI. 2020. "The COVID-19 pandemic in Italy and the world: to be or not to be? That is the real problem". *Health security*, vol. 18/6:499–501. DOI: <https://doi.org/10.1089/hs.2020.0076>
- MCCORMICK, Lisa. 2020. "Marking time in lockdown: heroization and ritualization in the UK during the coronavirus pandemic". *American journal of cultural sociology*, vol. 8/3:324–351. DOI: <https://doi.org/10.1057/s41290-020-00117-8>
- MEJIA, Cynthia, Rebecca PITTMAN, Jenna MD BELTRAMO, Kristin HORAN, Amanda GRINLEY i Mindy K SHOSS. 2021. "Stigma & dirty work: in-group and out-group perceptions of essential service workers during COVID-19". *International Journal of Hospitality Management*, vol. 93:102772. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ijhm.2020.102772>
- MOHAMMED, Shan, Elizabeth PETER, Tieghan KILLACKKEY i Jane MACIVER. 2021. "The 'nurse as hero' discourse in the COVID-19 pandemic: a poststructural discourse analysis". *International Journal of Nursing Studies*, vol. 117:103887. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ijnurstu.2021.103887>
- PENNELLA, Angelo R. i Angela RAGONESE. 2020. "Health professionals and COVID-19 pandemic: heroes in a new war?". *Journal of Health and Social Sciences*, vol. 5/2:169–175. URL: https://journalhss.com/wp-content/uploads/jhss_52_169-176.pdf
- PETERSON, Mark A. 2019. "Anthropology of news". U *The International encyclopedia of journalism studies*, ur. Tim P. Vos, Folker Hanusch, Annika Sehl, Dimitra Dimitrakopoulou i Margaretha Geertsema-Sligh. Hoboken, NJ: Wiley-Blackwell, 1–6. DOI: <https://doi.org/10.1002/9781118841570.iejs0033>
- POSTILL, John. 2017. "The diachronic ethnography of media: from social changing to actual social changes". *Moment Journal: Journal of Cultural Studies*, vol. 4/1:19–43. DOI: <https://doi.org/10.17572/mj2017.1.1943>
- RAIMONDI, Gustavo A. 2020. "Between applauses and loneliness, heroes/warriors and fear: thoughts of a medical professor during the COVID-19 pandemic". *Qualitative Inquiry*, vol. 27/6:738–739. DOI: <https://doi.org/10.1177/1077800420941051>
- SPITULNIK, Debra. 2000. "Media". *Journal of Linguistic Anthropology*, vol. 9/1–2:148–151.
- WAGENER, Albin. 2020. "Crushed by the wheels of industry: war, heroes, and domestic recolonization in the time of Covid-19". *Postdigital Science and Education*, vol. 2:576–580. DOI: <https://doi.org/10.1007/s42438-020-00140-5>
- WODAK, Ruth i Michael MEYER, ur. 2009. *Methods of critical discourse analysis*. London – Thousand Oaks – New Delhi: Sage Publications.

IZVORI

- 32 članka portala *Jutarnji list* iz perioda od 14. veljače 2020. do 27. siječnja 2021. godine prikupljenih tijekom prve polovice 2021. godine (posljednji pristup svim člancima u periodu od 20. do 24. svibnja 2021.)

-u široj analizi korišteno 76 članaka portala *Jutarnji list* iz perioda od 14. veljače 2020. do 2. ožujka 2021. godine prikupljenih tijekom prve polovice 2021. godine (posljednji pristup svim člancima u periodu od 20. do 24. svibnja 2021.)

Bajruši, Robert. 2020. "NAJDUBLJE POŠTOVANJE. VIDEO: LIJEČNICI, MEDICINSKE SESTRE, VOJNICI, BAD BLUE BOYSI, ANONIMNI HEROJI... Ovo je naša zahvala za sve što ste napravili u ovim teškim trenucima!". *Jutarnji list*, 25. ožujka 2020. URL: <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/video-lijecnici-medicinske-sestre-vojnici-bad-blue-boysi-anonimni-heroji-ovo-je-nasa-zahvala-za-sve-sto-ste-napravili-u-ovim-teskim-trenucima-10133326>

Bertek, Daria. 2020. "O NJIMA SVI OVISIMO. NEOPJEVANI HEROJI KORONAVIRUSA 'Snagu crpimo iz svojih obitelji, a posebno nas brine kada vidimo da najugroženiji dolaze iz dosade, a ne potrebe...". *Jutarnji list*, 22. travnja 2020. URL: <https://www.jutarnji.hr/life/neopjevani-heroji-koronavirusa-snagu-crpimo-iz-svojih-obitelji-a-posebno-nas-brine-kada-vidimo-da-najugrozeniji-dolaze-iz-dosade-a-ne-potrebe-10235278>

Devčić, Karmela. 2020. "PRIČA O LJILJANI ARBUTINI BARIĆ. MOJA MAJKA NA PRVOJ LINIJI OBRANE OD KORONE. Dok neki njezini kolege odustaju od rada u Covid ambulanti, nju nije strah. Dobrovoljka je bila i u ratu". *Jutarnji list*, 21. travnja 2020. URL: <https://www.jutarnji.hr/life/zivotne-price/moja-majka-na-prvoj-liniji-obrane-od-korone-dok-neki-njezini-kolege-odustaju-od-rada-u-covid-ambulanti-nju-nije-strah-dobrovoljka-je-bila-i-u-ratu-10224520>

Gotal, Višnja. 2020. "SLOMIO IH COVID. 'Oprostite, ali trebam pomoć. Bio sam uvjeren da se mogu nositi s tim, ali to su demoni". *Jutarnji list*, 6. prosinca 2020. URL: <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/oprostite-ali-trebam-pomoc-bio-sam-uvjeren-da-se-mogu-nositi-s-tim-ali-to-su-demoni-15035335>

Hina i Jutarnji.hr. 2020. "ŠOKANTNE TVRDNJE. Beroš o potresnom pismu liječnice: 'U KB Dubrava poslana je zdravstvena inspekcija". *Jutarnji list*, 26. listopada 2020. URL: <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/beros-o-potresnom-pismu-lijecnice-u-kb-dubrava-poslana-je-zdravstvena-inspekcija-15027927>

Hina. 2020a. "O PISMU LIJEČNICE. Ravnatelj KB Dubrava: 'Ne provodimo nikakav progon osoba koje ukazuju na nepravilnosti". *Jutarnji list*, 28. listopada 2020. URL: <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/ravnatelj-kb-dubrava-ne-provodimo-nikakav-progon-osoba-koje-ukazuju-na-nepravilnosti-15028430>

Hina. 2020b. "SUZBIJANJE EPIDEMIJE. HEROJI BORBE PROTIV KORONAVIRUSA I SAMI NA UDARU EPIDEMIJE. Zaraženo je više od 1700 kineskih zdravstvenih radnika, šestero

ih je umrlo". *Jutarnji list*, 14. veljače 2020. URL: <https://www.jutarnji.hr/vijesti/svijet/heroji-borbe-protiv-koronavirusa-i-sami-na-udaru-epidemije-zarazeno-je-vise-od-1700-kineskih-zdravstvenih-radnika-sestero-ih-je-umrlo-9977413>

Hina. 2021. "SPORNA SNIMKA. Stručnjaci o tulumu u KB Dubrava: 'Veseljaci' nisu zaslužili javni linč. Ne vidim nikakav prijestup". *Jutarnji list*, 25. siječnja 2021. URL: <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/strucnjaci-o-tulumu-u-kb-dubrava-veseljaci-nisu-zasluzili-javni-linc-ne-vidim-nikakav-prijestup-15045347>

Jureško, Goranka. 2020a. "NAKON PISMA LIJEČNICE. Doznajemo što piše u nalazu inspekcije KB-a Dubrava, Vlada će već danas smijeniti Upravu". *Jutarnji list*, 29. listopada 2020. URL: <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/doznajemo-sto-pise-u-nalazu-inspekcije-kb-a-dubrava-vlada-ce-vec-danas-smijeniti-upravu-15028608>

Jureško, Goranka. 2020b. "TURBULENCIJE. Što se krije iza kaosa koji se događao u Dubravi? Iza svega je stajao tek jedan 'otrcani' cilj". *Jutarnji list*, 5. studenoga 2020. URL: <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/sto-se-krije-iza-kaosa-koji-se-dogadalo-u-dubravi-iza-svega-je-stajao-tek-jedan-otrcani-cilj-15001446>

Jutarnji HR, Tanja Rudež i Goranka Jureško. 2020. "STIŽE INSPEKCIJA. Potresno pismo iz KB Dubrava: Nema ni hrane ni lijekova, jedna pacijentica tri dana ležala je gola". *Jutarnji list*, 26. listopada 2020. URL: <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/potresno-pismo-iz-kb-dubrava-nema-ni-hrane-ni-lijekova-jedna-pacijentica-tri-dana-lezala-je-gola-15027826>

Jutarnji HR. 2020. "RAVNATELJ KB DUBRAVA. 'Polijski izvidi zbog nestanka struje i provale su u tijeku, činimo sve da se stanje stabilizira'". *Jutarnji list*, 8. studenoga 2020. URL: <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/policijski-izvidi-zbog-nestanka-struje-i-provale-su-u-tijeku-cinimo-sve-da-se-stanje-stabilizira-15030698>

Jutarnji.hr i Hina. 2020. "PROSVJED ISPRED DUBRAVE. Liječnici i sestre: 'Izgaramo! Malo nas je. Ne možemo jedino mi biti covid bolnica'". *Jutarnji list*, 30. listopada 2020. URL: <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/lijecnici-i-sestre-izgaramo-malo-nas-je-ne-mozemo-jedino-mi-biti-covid-bolnica-15028827>

Jutarnji.hr. 2020a. "BEROŠ POTPISAO. KB Dubrava postaje isključivo covid bolnica, svi naručeni pregledi su otkazani". *Jutarnji list*, 1. studenoga 2020. URL: <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/kb-dubrava-postaje-iskljucivo-covid-bolnica-svi-naruceni-pregledi-su-otkazani-15029127>

Jutarnji.hr. 2020b. "JASMINKA PERŠEC. Liječnica iz KB Dubrava tvrdi da lijekova ne manjka i da 'institucije traže autoricu pisma'". *Jutarnji list*, 26. listopada 2020. URL: <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/lijecnica-iz-kb-dubrava-tvrdi-da-lijekova-ne-manjka-i-da-institucije-traze-autoricu-pisma-15028005>

Jutarnji.hr. 2020c. "LIJEČNICI I SESTRE. Novi prosvjed ispred KB Dubrava: 'Covid bolesnike pretvorili su u pacijente drugog reda'". *Jutarnji list*, 3. studenoga 2020. URL: <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/novi-prosvjed-ispred-kb-dubrava-covid-bolesnike-pretvorili-su-u-pacijente-drugog-reda-15029401>

Jutarnji.hr. 2020d. "LIJEČNICI PISALI VLADI. 'Ako hitno ne donesete stroge mjere, umirat će ljudi koji ne bi trebali umrijeti'". *Jutarnji list*, 4. studenoga 2020. URL: <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/ako-hitno-ne-donesete-stroge-mjere-umirat-ce-ljudi-koji-ne-bi-trebali-umrijeti-15001414>

Jutarnji.hr. 2020e. "MARKO KUTLEŠA. VODITELJ TIMA KOJI SE U ZAGREBU BORI ZA ŽIVOTE NAJTEŽE OBOLJELIH. 'Kad se pacijenti na respiratoru probude, izgleda im kao da su ih vanzemaljci oteli'". *Jutarnji list*, 13. travnja 2020. URL: <https://www.jutarnji.hr/life/zdravlje/voditelj-tima-koji-se-u-zagrebu-bori-za-zivote-najteze-oboljelih-kad-se-pacijenti-na-respiratoru-probude-izgleda-im-kao-da-su-ih-vanzemaljci-oteli-10202605>

Jutarnji.hr. 2020f. "STAO U NJENU OBRANU. Ministar Beroš brani liječnicu koja je progovorila o problemima u KB Dubrava". *Jutarnji list*, 28. listopada 2020. URL: <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/ministar-beros-brani-lijecnicu-koja-je-progovorila-o-problemima-u-kb-dubrava-15028356>

Jutarnji.hr. 2020g. "ZARAŽENI I VOJNICI. STOŽER OBJAVIO NOVE PODATKE O BROJU ZARAŽENIH U HRVATSKOJ, SADA IH JE 418 Ministar Beroš: 'Ljuti me ponašanje pojedinih liječnika, to je peta kolona!'". *Jutarnji list*, 25. ožujka 2020. URL: <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/stozer-objavio-nove-podatke-o-broju-zarazenih-u-hrvatskoj-sada-ih-je-418-ministar-beros-ljuti-me-ponasanje-pojedinih-lijecnika-to-je-peta-kolona-10132327>

Jutarnji.hr. 2021a. "NEPOŠTIVANJE MJERA. Pogledajte tulum osoblja u bolnici u Dubravi, vd. ravnatelja u čudu: 'Ovo prvi put vidim...'. *Jutarnji list*, 22. siječnja 2021. URL: <https://www.jutarnji.hr/video/news/pogledajte-tulum-osoblja-u-bolnici-u-dubravi-ud-ravnatelja-u-cudu-ovo-prvi-put-vidim-15044943>

Jutarnji.hr. 2021b. "TULUM U BOLNICI. Ravnatelj KB Dubrava: 'Ispričavamo se javnosti, iza svega je bila jedna topla ljudska namjera...'. *Jutarnji list*, 26. siječnja 2021. URL: <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/ravnatelj-kb-dubrava-ispricavamo-se-javnosti-iza-svega-je-bila-jedna-topla-ljudska-namjera-15045631>

KBD. n. d. "Klinička bolnica Dubrava – O nama". URL: <https://www.kbd.hr/o-nama/povijest-i-razvoj/> (pristup 19. 2. 2023.).

Krnić, Ivana i Jutarnji.hr. 2021. "VESELICA IZAZVALA BURU. Cure nove informacije o tulumu u covid bolnici, progovorio i šef KB Dubrava: 'Evo što sam dosad saznao'". *Jutarnji list*, 23. siječnja 2021. URL: <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/cure-nove-informacije-o-tulumu-u-covid-bolnici-progovorio-i-sef-kb-dubrava-evo-sto-sam-dosad-saznao-15045034>

Krnić, Ivana. 2020. "POLICIJA NA TERENU. U KB Dubrava OPET nestalo struje, sumnja se na sabotazu: Netko je mehanički ošteti sklopku!". *Jutarnji list*, 7. studenoga 2020. URL: <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/u-kb-dubrava-opet-nestalo-struje-sumnja-se-na-sabotazu-netko-je-mehanicki-ostetio-sklopku-15001813>

Krnić, Ivana. 2021a. "NEODGOVORNI PARTY. Nevjerojatni novi detalji tulumu u covid bolnici, čak je i harmonikaš zaposlenik u KB Dubrava!". *Jutarnji list*, 23. siječnja 2021. URL: <https://www.jutarnji.hr/video/news/nevjerovatni-novi-detalji-tulumu-u-covid-bolnici-cak-je-i-harmonikas-zaposlenik-u-kb-dubrava-15045118>

Krnić, Ivana. 2021b. "PARTY U COVID BOLNICI. Doznali smo kada je održan tulum u Dubravi i koji je bio povod: 'Ovo se nije smjelo dogoditi.'". *Jutarnji list*, 22. siječnja 2021. URL: <https://www.jutarnji.hr/video/news/doznali-smo-kada-je-odrzan-tulum-u-dubravi-i-koji-je-bio-povod-ovo-se-nije-smjelo-dogoditi-15044962>

Lonjak, Ana. 2020. "NA PRVOJ CRTI. HEROJI IZ ZARAZNE Oni su neizmjereno iscrpljeni. Ponekad na izmaku snaga i pod strašnim pritiskom. Ali ne odustaju: 'Molimo vas, ostanite doma'". *Jutarnji list*, 22. travnja 2020. URL: <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/heroji-iz-zarazne-oni-su-neizmjereno-iscrpljeni-ponekad-na-izmaku-snaga-i-pod-strasnim-pritiskom-ali-ne-odustaju-molimo-vas-ostanite-doma-10119217>

Rudež, Tanja i Goranka Jureško. 2020. "APEL KAO 'OKIDAČ'. Vodstvo covid bolnice pred smjenom nakon pisma liječnice koje je razotkrilo kaos". *Jutarnji list*, 26. listopada 2020. URL: <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/vodstvo-covid-bolnice-pred-smjenom-nakon-pisma-lijecnice-koje-je-razotkrilo-kaos-15027995>

Rudež, Tanja. 2020. "OZBILJNA SITUACIJA. Pismo uzdrmalo Dubravu: liječnici daju podršku kolegici, ali sada im se prijeti otkazom". *Jutarnji list*, 27. listopada 2020. URL: <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/pismo-uzdrmalo-dubravu-lijecnici-daju-podrsku-kolegici-ali-sada-im-se-prijeti-otkazom-15028237>

Slobodna Dalmacija. 2020. "RAD POD STRESOM. MEDICINSKA SESTRA IZ KBC-a SPLIT 'Nikad se nisam s ovim sreća, čak ni tijekom Domovinskog rata. Ljudi se više ne smiju, nitko ni s kim ne komunicira'". *Jutarnji list*, 27. ožujka 2020. URL: <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/medicinska-sestra-iz-kbc-a-split-nikad-se-nisam-s-ovim-sreća-cak-ni-tijekom-domovinskog-rata-ljudi-se-vise-ne-smiju-nitko-ni-s-kim-ne-komunicira-10141126>

Toma, Ivanka. 2020. "SVJEDOČANSTVO. 'Ne bole me rane od zaštitne maske i odijela, boli što moram birati kome ću pomoći'". *Jutarnji list*, 28. listopada 2020. URL: <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/ne-bole-me-rane-od-zastitne-maske-i-odijela-boli-sto-moram-birati-kome-cu-pomoci-15028516>

Vlašić, Boris. 2021. "Svima je više krivo što se saznalo za tulum s harmonikašem u KB-u Dubravi nego što je on održan". *Jutarnji list*, 27. siječnja 2021. URL: <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/svima-je-vise-krivo-sto-se-saznalo-za-tulum-s-harmonikasem-u-kb-u-dubravi-nego-sto-je-on-odrzan-15046044>

Heroism-Work Dynamic: Analysis of Pandemic Media Discourse Regarding the Medical Workers of Dubrava University Hospital

*Matea Korda
Duško Petrović*

The paper deals with public (media) representations of medical workers during the COVID-19 pandemic, using the example of Dubrava University Hospital in Zagreb. The authors analyse medical workers' protests and their media representations, which featured a competition between two public discourses – the heroic discourse, which often uses war metaphors, and the discourse on working and material conditions. Further, we analyse media reporting on the “party” in Dubrava University Hospital as a moment of the hero's fall and the dissolution of the heroic discourse. The analysis showed that the media reporting, with its focus on the heroisation of workers and a focus on patients as victims of medical workers' carelessness, ignores the discourse that takes a critical look at the working and material conditions of medical workers in the COVID-19 pandemic, but also in the health system in general. The theoretical and methodological starting points of the paper are online diachronic ethnography and critical discourse analysis, as well as media anthropology and heroism studies.

Keywords: *hero, heroisation, medical worker, COVID-19 pandemic, Dubrava University Hospital, media, online ethnography*

Articles published in this journal are Open Access and can be distributed under the terms and conditions of the Creative Commons license Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)